

Høring om forslag om endringer i
privatskolelova og forskrift til
privatskolelova kap 6A Økt innflytelse
for lokale folkevalgte Statstilskudd til
skoler godkjent etter privatskolelova
kap 6A

Høringssvar til
Kunnskapsdepartementet fra

Lykkelige barn – nettverket for foreldre med evnerike barn

Svarfrist: 25.januar 2023

Foreningen Lykkelige barn jobber for at barn med stort læringspotensial skal få utvikle sin selvfølelse og sine evner, og på lik linje med andre barn få oppleve læringsarenaer med sosial speiling, læringsglede og mestringsfølelse.

Foreningen er en ideell organisasjon drevet av frivillige.

Mer informasjon: Se <https://www.lykkeligebarn.no>

Lykkelige barn
c/o Elin Osa
Skredsvikberga 9
3360 Geithus

Organisasjonsnummer: 991 578 889
www.lykkeligebarn.no
leder@lykkeligebarn.no

Ansvarlig for dette dokumentet:

- Gunvor Struksnæs, foreldrekontakt,
gunvor.struksnaes@lykkeligebarn.no
- Kristin Keiserås Bakkane, foreldrekontakt
kristin.bakkane@lykkeligebarn.no

Til
Kunnskapsdepartementet
Leveres via regjeringen.no

INNHold

1	Innledning og bakgrunn	1
2	Høringens innhold	1
3	Svar fra Lykkelige barn	2
3.1	Introduksjon	2
3.2	Situasjonsbeskrivelse	2
3.3	Drøftelser	5
3.3.1	Konkurransen mellom skoler og elever – er det virkelig det vi snakker om?	5
3.3.2	Mangfold og frihet	6
3.3.3	Privatskolelova i motsetning til opplæringsloven	8
3.3.4	Foreldreretten og hensynet til barnets beste	10
3.3.5	Mobbing i skolen og barns rett til utdanning	12
3.3.6	Ungdata og den varslede Stortingsmeldingen	14
3.3.7	Psykisk helse og sikkerhetsnett for elever som faller utenfor	14
3.3.8	Elevstemme	17
3.3.9	Økonomi	18
4	Konklusjon	22

1 Innledning og bakgrunn

Lykkelige barn er et nettverk for foreldre med evnerike barn. Foreningens filosofi er at barn med stort og ekstraordinært læringspotensial skal få utvikle sin selvfølelse og sine evner, og på lik linje med andre barn få oppleve læringsarenaer med sosial speiling, læringsglede og mestringsfølelse.

Vi jobber for økt kunnskap om barn med stort læringspotensial i barnehage, skole og samfunnet generelt. Målet er å få de evnerike barna til å føle tilhørighet faglig og sosialt.

For en nærmere beskrivelse av aktuelle problemstillinger og behov knyttet til denne elevgruppen vises det til tidligere [høringssvar "Forslag til ny opplæringslov og endringer i friskolelova" datert 20.des.2021](#). Der ligger utdypende bakgrunnsinformasjon samt definisjoner.

Foreningen er en ideell organisasjon drevet av frivillige.

2 Høringens innhold

Vi leser at "Regjeringen har som mål å styrke den offentlige fellesskolen over hele landet og stoppe veksten i private skoler ... Utvidelsene gjør at mange av de private skolene ikke fremstår som et reelt supplement til offentlige skoler, men i større grad ligner de offentlige skolene. Regjeringen ønsker ikke å legge til rette for en slik konkurranse mellom skoler og elever. Regjeringen mener dessuten at det er viktig for mangfoldet i samfunnet at elever møtes på de samme skolene uavhengig av hva slags bakgrunn de har."

Kunnskapsdepartementet ber i denne høringen om innspill på følgende to hovedpunkter:

- Departementet foreslår å ta inn en bestemmelse i privatskoleloven om at det ved behandlingen av søknader om godkjenning av nye skoler og driftsendringer ved eksisterende skoler skal legges vesentlig vekt på uttalelsen til vertskommunen eller vertsfylket
- Departementet foreslår også regelendringer for å redusere tilskuddsandelen til private skoler godkjent etter kap.6A i privatskoleloven fra 75% til 65% av tilskuddsgrunlaget, samt nærmere bestemmelser i forhold til skolepengesatsene.

Lenke til høringen finnes [her](#).

3 Svar fra Lykkelige barn

3.1 Introduksjon

Lykkelige barn synes det er prisverdig at Regjeringen ønsker forbedringer i den offentlige skolen. Foreningen er levende opptatt av at norsk offentlig skole skal tilby et kvalitetsmessig godt opplæringstilbud for alle barn uavhengig av geografi, sosioøkonomiske og andre forutsetninger. Derfor har vi også engasjert oss kraftig i forhold til pågående arbeid med “Ny opplæringslov og endringer i friskolelova”. Se vårt [høringssvar datert 20.des.2021](#).

Vi har også observert Kunnskapsministerens engasjement for å få til forbedringer i den offentlige skolen, blant annet gjennom “Arbeidet med stortingsmelding om 5.-10. trinn”. Ut fra informasjonen vi har funnet om dette tiltaket, har Lykkelige barn likevel ikke grunn til å tro at dette initiativet har tilstrekkelig maskevidde, bredde og dybde til å komme inn til kjernen av problemstillingene som ble fremhevet bl.a. [pressemeldingen i mai 2022](#). Foreningen leverte [innspill til denne stortingsmeldingen i oktober 2022](#), senere i dette dokumentet på kortform referert til som *Ungdomsmeldingen*.

3.2 Situasjonsbeskrivelse

“Barn og unges motivasjon for skole faller gjennom grunnskolen, og er lavest i 10. klasse. Unge stresser mer og bruker mye tid på skjerm. For mange går ut av ungdomstrinnet med for svake resultater. Nå vil regjeringen lage en stortingsmelding for å finne svar.”

Slik starter Regjeringens [pressemelding om Stortingsmelding om ungdomstid og 5.-10. trinn](#).

Saken er i pressemeldingen videre opplyst med følgende faktaboks:

Fakta om ungdom

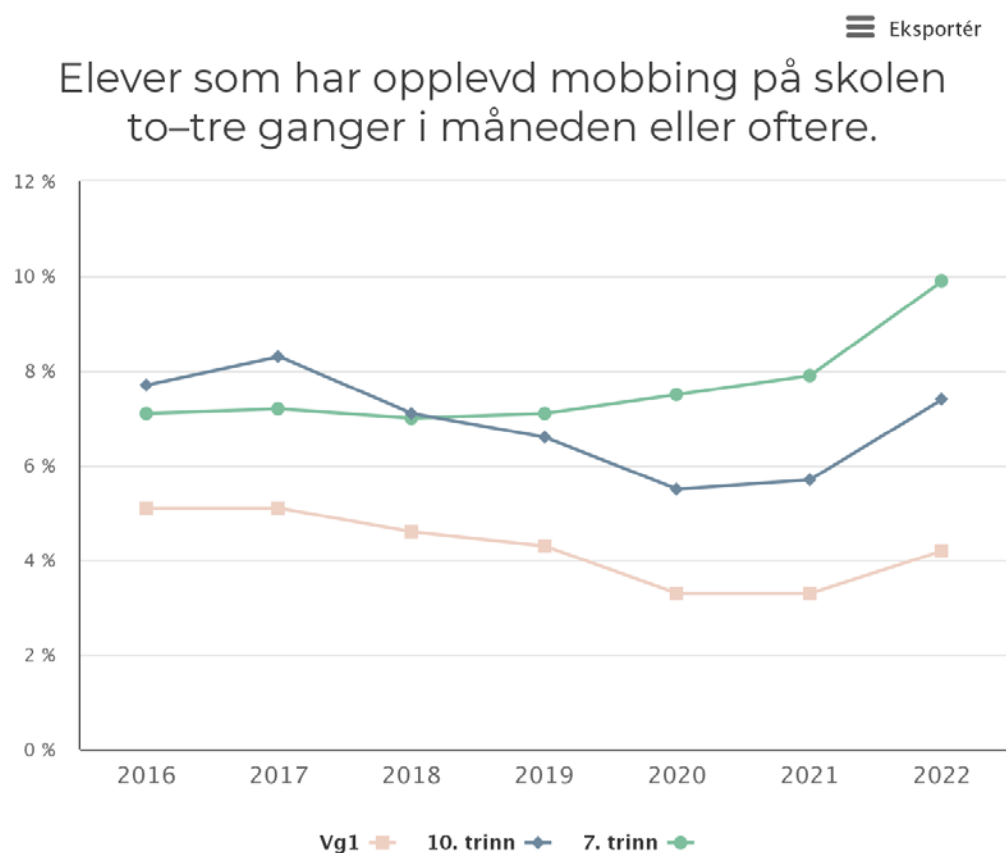
- Ungdataundersøkelsen viser at andelen jenter som rapporterer om mange psykiske plager de siste sju dagene har økt fra 16 prosent i 2010-12 til 25 prosent i 2021.
- Ungdataundersøkelsen viser også at, når vi ser bort fra skoletiden, brukte 76 prosent av ungdommene minst tre timer daglig foran en skjerm i 2021, mot 65 prosent i tiden før pandemien. Tidsbruken øker noe gjennom årene på ungdomstrinnet, men flater ut fra 10. trinn.
- Data fra nasjonale kartleggingsundersøkelser viser at det fysiske aktivitetsnivået reduseres betraktelig i ungdomsårene. Aktiviteten synker særlig blant jenter, unge fra hjem med lav sosioøkonomisk status og i rurale strøk.
- PISA 2018 viser en tydelig tilbakegang i norske elevers prestasjoner i lesing fra 2015. Hver femte 15-åring leser på et så lavt nivå at de kan få problemer i videre skolegang og arbeidsliv.
- Gutter leser dårligere enn jenter og har mindre leselyst. Hver fjerde av de 15-årige guttene ligger under kritisk grense i lesing.
- Flere elever enn før forteller at de ikke bruker tid på å lese på fritiden. Samtidig øker tiden de bruker på å lese på skjerm. Det er en større andel enn i 2009 som rapporterer at de ikke leser i det hele tatt, eller at de bare leser hvis de må.
- Undersøkelsen TIMSS 2019 viser en tilbakegang i resultatene i svak matematikk og en noe større tilbakegang i naturfag for 9. trinn sammenliknet med TIMSS 2015.
- Andelen elever som får spesialundervisning, øker gjennom skoleløpet. Nesten tre ganger så mange elever får spesialundervisning på 10. trinn som på 1. trinn.
- Elevenes motivasjon for skole synker utover i grunnskolen, den er lavere på ungdomstrinnet enn på barneskolen. De siste årene ser vi også tendenser til at elevene rapporterer om stadig lavere motivasjon på mellomtrinnet.
- I 2021 viser Ungdataundersøkelsen at så mange som 73 prosent av norske ungdommer at de kjeder seg på skolen, og 25 prosent at de ofte gruer seg til å gå på skolen.

Andelen elever som svarer at de blir mobbet er ikke inkludert i denne faktabeskrivelsen. [Analyse av elevundersøkelsen skoleåret 2021/2022](#) (Wendelborg, 2022) viser følgende statistikk:

Tabell 2.1 *Andelen elever som svarer at de blir mobbet av medelever, mobbet digitalt (på skolen) og/eller mobbet av voksne på skolen 2-3 ganger i måneden eller oftere (Alle årstrinn, 2016 til 2021, prosent).*

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kun mobbet av medelever	3,6	4,0	3,6	3,6	3,7	3,8
Kun digitalt mobbet av medelever	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Kun mobbet av voksne	1,3	1,3	1,1	1,1	0,9	0,8
Kombinasjoner av disse	1,0	0,8	1,0	0,9	0,8	0,9
Total	6,3	6,6	6,1	6,0	5,8	5,9

Undersøkelser viser med andre ord at elevers trivsel i skolen ikke er der vi håper på. Mobbetallene er altfor høye og har vært stabile selv om forskning sier at antimobbearbeid kan virke dersom kunnskapen brukes riktig. De aller nyeste [tallene fra 2022](#) viser endatil en kraftig forverring. Mobbetallene for skolen øker på alle trinn, viser [Elevundersøkelsen som ble publisert 20.jan.2023](#).

Kilde: Utdanningsdirektoratet

Figurkilde: [udir.no \(tall-og-forskning/statistikk/analyser/\)](https://udir.no/tall-og-forskning/statistikk/analyser/)

Vi lykkes altså ennå ikke. Mange elever får heller ikke den tilpasningen de trenger. Altfor mange barn kjeder seg og til og med gruer seg til å gå på skolen ([ref. faktaboksen over](#)). Barn utvikler ufrivillig skolefravær allerede på barnetrinnet.

[Ny forskning](#) viser at svært mange av de elevene som opplever mobbing fra lærere eller andre voksne på skolen, også blir utsatt for mobbing fra sine medelever ([referanse](#)).

Vi har med andre ord en lang vei å gå i den offentlige skolen for å ivareta elevmangfoldet, og voksne i skolen er ikke nødvendigvis et trygt anker for barna som trenger støtten aller mest. Dette skal ikke oppfattes som en kritikk av lærerne eller andre ansatte i skolen. Isteden er det tvingende nødvendig å løfte blikket og se på systemdesignet i skolen. Vi skjønner at Regjeringen også er på jakt etter forbedringer i skolens rammevilkår, men det vi setter oss mål om å løse - er dét det samme? Se neste avsnitt.

3.3 Drøftelser

3.3.1 Konkurranses mellom skoler og elever – er det virkelig det vi snakker om?

Lykkelige barn er en forening for foreldre som har evnerike barn (barn med stort og ekstraordinært læringspotensial). Mange av disse barnas identitet og trivsel er sterkt knyttet til deres akademiske interesseområder. Våre medlemmers mange felles erfaringer etter at foreningen ble etablert i 2007 er urovekkende: Altfor mange av barna går gjennom skoleløpet uten at deres læringsbehov blir forstått eller hensyntatt.

Vi mener at verdiene i norsk skole forplikter: Er vi opptatt av likeverd, må evnerike barn og unge få lov til å la sine akademiske evner få komme til uttrykk. Talløse personlige historier fra våre medlemmer forteller om barn med akademisk talent som holdes nede, og som derfor tenker at det er noe feil med dem. Barna opplever at de ikke er like viktige som de andre elevene i klassen. De har også ofte en opplevelse av å skille seg ut, ikke høre til, ikke ha betydning for læreren eller klassemiljøet. Dette er ikke bare faser i oppveksten, som alle barn og foreldre kan oppleve fra tid til annen, men ofte en vedvarende, altoppslukende tilstand som kan sluke alt av energi og livsmot fra både barnet selv og familien rundt. Og det varer ikke dager eller uker, men måneder og år. Med tanke på barns opplevelse av tid, er en slik tilværelse rett og slett ødeleggende. Det ikke rart at mange av disse barna utvikler ufrivillig skolefravær.

Noen tåler mer enn andre, men uansett gir det seg utslag i utrygghet og mistillit, ofte både til jevnaldrende og til de voksne på skolen, kanskje også til skolen som institusjon og senere til samfunnet generelt. Våre medlemmer forteller om barn som allerede når leggetiden nærmer seg foran en ny skoledag, ikke greier å falle til ro fordi de gruer seg sånn. De gråter seg i søvn, sover urolig, har mareritt, hodepine, magesmerter og andre emosjonelle og psykosomatiske plager. raden av maktesløshet i møtet med skolen kan være sykdomsfremkallende både for barnet selv og deres foreldre. Belastningen kan være så stor at familier går i oppløsning. For foreldrene kan det gå ut over evnen til å stå i arbeid, og for barna kan det representere en tapt barndom og en økt risiko for å falle utenfor arbeidslivet. Begge deler medfører utgiftsposter på et annet sted enn i skolesektoren.

Tilstandsbeskrivelsen over er ikke særegen for evnerike barn, men gjelder alle som rammes av utrygghet og alvorlig mistrivsel på skolen. I Lykkelige barns arbeid med å øke forståelsen og

kunnskapen rundt elevgruppen, har vi funnet slående mange fellestrekk mellom “våre” barns erfaringer sammenlignet med elever som ikke passer inn i skolen av grunner som f.eks dysleksi eller nevrodiversitet.

De bakenforliggende årsakene har imidlertid ikke samme opprinnelse for alle disse elevene. Tiltakene som ville kunne hindre at det utvikler til en så ødeleggende situasjon, vil altså ikke være like. Derfor er det ikke alle elever som sier de kjeder seg på skolen, som kjeder seg fordi det er for *stort* faglig fokus. Noen kjeder seg og gruer seg fordi de finner undervisningen meningsløs. For disse elevene er problemet snarere at presentasjonen av lærestoffet er for repetitiv, for enkelt og forenklet, progresjonen er for langsom, eller undervisningen ikke er visjonær eller kreativ nok. Et av Lykkelige barns hovedpunkter i vårt innspill til [Ungdoms-meldingen](#) var og er at arbeidet som har vært presentert til nå, ikke virker å ha maskevidde og nyanser nok til finne frem til kjernen i situasjonen for de elevene som vantrives mest.

Mange av Lykkelige barns medlemmer har, når den offentlige skolen ikke har greid å finne løsninger, søkt og funnet løsninger i private skoler. Vi har inntrykk av at det samme gjelder andre utsatte elevgrupper. Vi skal komme tilbake til dette i den videre diskusjonen nedenunder.

Det står også mer om situasjonsbeskrivelser i Lykkelige barns [høringssvar datert 20.des.2021](#).

Når Lykkelige barn legger vekt på disse situasjonsbeskrivelsene, er det ikke fordi vi tror Regjeringen ikke også deler vår bekymring på generelt grunnlag. Det vi er mer bekymret for, er hvordan disse barna, som i likhet med alle andre barn bare har én barndom, ikke får tilstrekkelig oppmerksomhet og forståelse, og derfor reell tilgang til løsninger som virker konkret i den skolesituasjonen de står i - akkurat nå.

Den norske stat har en plikt til å sørge for en opplæring av ALLE barn under betingelser som faktisk skal fremme helse, trivsel og læring. Det er et faktum at ikke alle skoler lykkes med alle elever. Noen ganger hjelper det heller ikke selv om man etterhvert finner frem til riktige årsaksforhold og derfor finner adekvate tiltak - fordi det allerede er blitt for sent. Når eleven allerede er traumatisert, er oppgaven rett og slett allerede er blitt for vanskelig - for alle parter. Vi skjønner ikke hvordan den løsningen som en privatskoleplass vil kunne representere for disse elevene - med tanke på barnets beste - kan oppfattes som en konkurranse mellom skoler og elever.

3.3.2 Mangfold og frihet

Siden etableringen av enhetsskolen på 1920-tallet har elever i Norge kunnet velge mellom offentlige og private skoler. Private skoler bidrar til mangfold og til å oppfylle foreldrenes rett til å velge opplæring for barna sine. Som vi blant annet ser av statistikken og situasjonsbeskrivelsene i kap.3.2, er det dessverre altfor mange barn og unge som ikke finner seg til rette i den offentlige skolen, og har behov for en alternativ løsning. Disse barna har etter all sannsynlighet stått i en lang prøve- og feilemodus allerede, og har ikke tid til å vente på flere tiltak som nok kunne vært effektive om de hadde blitt satt inn for måneder og år siden, men som ikke lenger er tilstrekkelig for å føre barnet ut av vantrivselen. Ikke bare barnet, men også skolenasjonen Norge, trenger derfor mulighet og frihet til å velge andre skoler enn den offentlige. Det ikke er realistisk å forvente at alle barn vil finne plassen sin i den offentlige skole. Det er heller ikke forsvarlig tankegang sett ut ifra dagens undersøkelser. Først må en finne gode løsninger i den offentlige skole som rommer elevmangfoldet.

Formålet med privatskoleloven er innfelt i [Privatskolelova §1-1](#), ... "å medverke til at det kan opprettast og drivast private skolar, slik at foreldre og elevar kan velje andre skolar enn dei offentlege".

Friheten til å opprette og drive friskoler/privatskoler er videre en generell forutsetning i FN-konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK), artikkel 13.4 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, [Article 13](#). Dette er nedfelt i [Menneskerettighetsloven §2](#).

Friheten til å opprette og drive friskoler/privatskoler er en forutsetning i FNs Barnekonvensjon, artikkel 29-2. Artikkel 29 i barnekonvensjonen - som er tilnærmet identisk med artikkel 13.4 i ØSK. Barnekonvensjonen er ratifisert og inkorporert i Menneskerettsloven, og derfor noe av de sterkeste forpliktelsene vi har. Barnekonvensjonen Artikkel 29-2 lyder som følger:

"No part of the present article or article 28 shall be construed so as to interfere with the liberty of individuals and bodies to establish and direct educational institutions, subject always to the observance of the principle set forth in paragraph 1 of the present article and to the requirements that the education given in such institutions shall conform to such minimum standards as may be laid down by the State." (Ref. [Lovdata](#) art.29)

I [norsk oversettelse](#) Artikkel 29-2 er ordlyden:

"Ingen del av denne artikkel eller artikkel 28 skal tolkes som innskrenkninger i enkeltpersoners og organisasjoners frihet til å opprette og drive utdanningsinstitusjoner, alltid med forbehold om at de prinsipper som er oppstilt i paragraf 1 i denne artikkel iakttas, og om kravene til at undervisningen som blir gitt i slike institusjoner skal være i overensstemmelse med de minstestandarder som staten måtte fastsette."

Til sist kan vi ta med at også Barnekonvensjonens Artikkel 29-1d inneholder bestemmelser om frihet knyttet til utdanningen formål. Den lyder som følger (samme kilder som over):

"(d) The preparation of the child for responsible life in a free society, in the spirit of understanding, peace, tolerance, equality of sexes, and friendship among all peoples, ethnic, national and religious groups and persons of indigenous origin"

Oversettelse til norsk:

"(d) å forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn i en ånd av forståelse, fred, toleranse, likestilling mellom kjønnene og vennskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personer som tilhører urbefolkningen"

Lykkelige barn mener det er et paradoks dersom vi teoretisk forfekter ideologien om et ansvarlig liv i et fritt samfunn i utdanningsløpet, men velger å frata elevens mulighet for å søke seg ut av en vanskelig eller utholdelig skolehverdag. Når etablering og endringer av privatskoler skal være avhengig av uttalelsen til vertskommunen eller vertsfylket, vil adgangen til å søke løsninger for barnet bli redusert. "Friheten" disse barna står igjen med da, kan da bli innagering, utagering, depresjon, angst og andre former for psykisk uhelse - og skolefracfall. Noen elever

radikaliseres eller tyr til narkotika og annen uønsket adferd. Lykkelige barn finner ikke at en slik foreslått lovendring er forenlig med Barnekonvensjonens artikkel 29-1d.

Oppsummert:

Vi har gitt mange referanser til bestemmelser som Lykkelige barn mener peker samme vei. Avslutningsmessig ber vi om særlig fokus på Barnekonvensjonens Artikkel 29-2. Vi mener:

Loven skal ikke kunne gripe inn i personers og organisasjoners frihet til å opprette og lede utdanningsinstitusjoner, så lenge disse institusjonene overholder Barnekonvensjonens artikkel 29-1, og at den undervisningen som blir gitt er i samsvar med de minimumskrav Norge har fastsatt.

Å vedta lovendringer som foreslått i høringsnotatet er ikke i samsvar med Barnekonvensjonens Artikkel 29-2, og derfor i strid med Menneskerettsloven.

3.3.3 Privatskolelova i motsetning til opplæringsloven

Lykkelige barns arbeid med skole og utdanning er tuftet på grundig gjennomgang av Norges offentlige forpliktelser i henhold til Barnekonvensjonen, og da med særskilt vekt på Artikkel 29 som handler om formålet med utdanningen. Artikkelen fastslår barnets individuelle og subjektive rett til kvalitet på utdanningen. FNs egne [kommentarer](#) presiserer blant annet at utdanningen må sette barnet i sentrum: *Det sentrale formålet med utdanningen er å utvikle det enkelte barnets personlighet, talenter og evner* (punkt 9).

Norsk lovverk er i prinsippet tydelig ved at [Menneskerettsloven](#), som har forrang i norsk rett, har inkorporert Barnekonvensjonen i sin helhet (se §2 pkt.4). I praksis har vi likevel helt siden starten hatt en snubletråd gjennom *den norske oversettelsen* av artikkel 29-1, som ikke er entydig og dessuten ikke en autentisk tekst. Følgende sitatet er derfor gjengitt på engelsk, som er ett av FNs seks autentiske språk og som er den versjonen vi har forpliktet oss til:

Artikkel 29 lyder som følger ([direktelenke til Lovdata](#), vår utheving):

- “1. States Parties agree that the education of the child shall be directed to:
- (a) **The development of the child's personality, talents and mental and physical abilities to their fullest potential;**
 - (b) *The development of respect for human rights and fundamental freedoms, and for the principles enshrined in the Charter of the United Nations;*
 - (c) *The development of respect for the child's parents, his or her own cultural identity, language and values, for the national values of the country in which the child is living, the country from which he or she may originate, and for civilizations different from his or her own;*
 - (d) *The preparation of the child for responsible life in a free society, in the spirit of understanding, peace, tolerance, equality of sexes, and friendship among all peoples, ethnic, national and religious groups and persons of indigenous origin;*
 - (e) *The development of respect for the natural environment.”*

Artikkel 29-1 kan ikke presenteres i dagens norske oversettelse. I norsk oversettelse får vi et tolkningsrom som etablerer feil premisser: At «hva som er mulig» kan handle om hva skolen eller skoleeier ser på som mulig. Vi mister budskapet om at FN entydig referer til barnets ressurser og har barnet i sentrum.

Dermed forsvinner det tydelig barnevennlige og elevsentrerte perspektivet fra norsk forståelse av konvensjonen. Dette er noe en kan se i dagens opplæringspraksis og forvaltning, men også i lovarbeidene. Så sent som høsten 2021 reproduserte Kunnskapsdepartementet den upresise oversettelsen (se [høringsnotat](#) s.547). Dette påvirker også samfunnsdebatten. Vi har et rykende ferskt eksempel fra fra invitasjonen til [Lucy Smiths barnerettighetsdag 2022](#), som siterer den norske oversettelsen, og likevel ønsker å diskutere hva artikkel 28 og 29 “pålegger den norske stat”. Lykkelige barn sendte [brev](#) til arrangørene og kopi til foredragsholderne for å gjøre oppmerksom på faren for å debattere saken med et feilaktig utgangspunkt. Verken Norge eller barna våre er tjent med en slik følgefeil. Det er altså på høy tid å korrigere slik at norske lovgivere, lovanvendere og allmennheten får riktig forståelse av hva slags opplæring vi er forpliktet til å gi barna våre. I siste instans skaper dette vantrivsel og uheld for mange.

Barnekonvensjonens artikkel 29-1(a), se over, er heller ikke gjengitt eller hensyntatt i dagens Opplæringslov eller forarbeidene til denne. Lykkelige barn har i tidligere hørings svar grundig redegjort for at heller ikke forslag til *ny* Opplæringslov tar hensyn til denne artikkelen.

Det er derfor interessant å merke seg at *Privatskoleloven* har inkorporert Barnekonvensjonens artikkel 29-1 (a) i § 1-1 *Formålet med lova*. Følgelig har *Privatskoleloven* en formulering som er langt mer i tråd med barnekonvensjonens autentiske tekst, mens dette altså er fraværende i Opplæringsloven. Vi siterer fra [Privatskolelovens § 1-1](#) (vår utheving):

“Formålet med denne lova er å medverke til at det kan opprettast og drivast private skolar, slik at foreldre og elevar kan velje andre skolar enn dei offentlege, jf. [menneskerettsloven §2 nr. 2](#).

Opplæringa ved skolar som blir godkjende etter lova her, skal ta sikte på:

- a. å utvikle personlegdommen, talentet og dei mentale og fysiske evnene til elevane,**
- b. å utvikle respekt for menneskerettane, grunnleggjande fridommar og for dei prinsippa som pakta til Dei sameinte nasjonane vernar om,*
- c. å utvikle respekt for foreldra og den kulturelle identiteten, språket og verdiane til eleven, for dei nasjonale verdiane i det landet der eleven bur, og respekt for kulturar som er ulike hans eller hennar eigen,*
- d. å førebu eleven til eit ansvarleg liv i eit fritt samfunn i ei ånd av forståing, fred, toleranse, likestilling mellom kjønna og venskap mellom alle folkeslag, etniske, nasjonale og religiøse grupper og personar som høyrer til urfolk,*
- e. å fremje respekten for naturmiljøet.*

Det skal leggjast vekt på å skape godt arbeidsmiljø og gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar og mellom skole og heim. Alle som er knytte til skolen, skal arbeide for å hindre at elevane kjem til skade eller blir utsette for krenkjande ord eller handlingar.”

Å “utvikle personlegdommen, talentet og dei mentale og fysiske evnene til elev” setter barnet i sentrum og gir ikke antydninger til at det kan foreligge begrensninger gjennom ytre omstendigheter. Dette gir altså føringer for et elevsyn som kan gi rom for mer tilpasninger avhengig av barnet og ikke hva som er mulig på grunn av omgivelsene.

En observasjon som gir grunn til ros:

Slik *Privatskolelovens* formålsparagraf er formulert, er dette en ganske tydelig nynorsk gjengivelse av nettopp Barnekonvensjonens Artikkel 29-1, og med Artikkel 29-2 som introduksjon. Det er altså altså grunn til å lære litt av *Privatskoleloven* nå når *Opplæringsloven* skal gis ut på nytt. Dersom man i tillegg føyer til dimensjonen om barnet sitt “fulle potensial” i pkt. a, så har vi faktisk et koherent lovverk for skolesektoren hva gjelder målet med utdanningen samt at vi opererer med samme formål som vi har forpliktet oss til i Barnekonvensjonen.

3.3.4 Foreldreretten og hensynet til barnets beste

Barnets beste er ansett som så viktig at Norge har nedfelt dette i [Grunnlovens § 104](#), annet ledd:

“Born har krav på respekt for menneskeverdet sitt. Dei har rett til å bli høyrde i spørsmål som gjeld dei sjølve, og det skal leggjast vekt på meininga deira i samsvar med alderen og utviklingssteget.

Ved handlingar og i avgjerder som vedkjem born, skal kva som er best for barnet, vere eit grunnleggjande omsyn.

Born har rett til vern om den personlege integriteten sin. Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for utviklinga til barnet og mellom anna sjå til at det får den økonomiske, sosiale og helsemessige tryggleiken som det treng, helst i sin eigen familie.”

Barnets beste skal altså ifølge Grunnloven være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn. Dette fremkommer også i [Barnekonvensjonens Artikkel 3](#) første ledd. I andre ledd av Barnekonvensjonens Artikkel 3 omtales beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel og dermed rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre:

1. *Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.*
2. *Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.”*

Videre foreligger det etter norsk lov også plikter med foreldreskapet. Dette er regulert i [Barneloven §30 andre ledd](#), som lyder slik:

“Dei som har foreldreansvaret, er skyldige til å gje barnet forsvarleg oppseding og forsyting. Dei skal syte for at barnet får utdanning etter evne og givnad.”

“Utdanning etter evne og givnad” samsvarer her fint med Barnekonvensjonens Artikkel 29-1a, som definerer målet for utdanningen – at den skal ta sikte på å utvikle barnets personlighet, talenter og psykiske og fysiske evner til sitt fulle potensial.

Det foreligger også koherens mot Barnekonvensjonens Artikkel 3 at barnets beste skal være overordnet (Art.3-1) og at Norge som avtalepart skal “treffe alle alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak” slik at foreldre/foresatte gjennom sine retter og plikter sikrer barnets trivsel (Art.3-2).

Lykkelige barn mener at et sterkt og godt samfunn kjennetegnes ved at menneskene har valgmuligheter og frihet til å velge hvordan de vil innrette sine liv innenfor samfunnets vedtatte rammer. Et stabilt, sunt og levedyktig demokrati anerkjenner at vi er ulike, at det eksisterer et mangfold der alle er like mye verd. Vi legger derfor til rette for trivselen for individet innenfor rammen av fellesskapet. Dersom valgmulighetene snevres inn, vil det kunne gå på bekostning av trivsel og helse og føre til at barnets beste ikke kan hensyntas.

Vi kan alle være enige om at det er viktig å finne løsninger FØR uhelse, vantrivsel og ufrivillig skolefravær er et faktum. Likevel kan vi ikke som ansvarlige voksne designe en skolesektor som ikke har annet å tilby disse barna enn å “stå i det”. Der vil alltid være tilfeller som blir forsøkt løst på feil eller utilstrekkelig måte, og som klageordningene ikke greier å fange opp i tide - om de i det hele tatt kommer så langt. Det krever ressurssterke foresatte for å greie å tale barnets sak gjennom byråkratiet.

Å ikke legge til rette for valgmuligheter er derfor ikke forenlig med det grunnleggende hensynet om barnets beste som er nedfelt i Grunnloven og i Barnekonvensjonen. Dersom eleven ikke trives på grunn av mobbing eller manglende tilpasninger, er det vår plikt å legge til rette for noe som for disse elevene kan representere et annerledes alternativ, altså et helt annet tilbud enn den skolen eleven flytter vekk fra. **Dette er med andre ord et ekte supplement både for skolen og eleven.** Private skoler kan være en slik totalt annerledes løsning, også selv om foreldrene ikke oppsøker dem først og fremst på grunn av deres egenartede religiøse eller pedagogiske profil. Dette er en realitetsforståelse som vi savner i debatten omkring privatskolenes plass i Skolenorge.

Barneloven presiserer at foreldre har plikt til å finne løsninger for sine barn - men hva blir alternativet hvis en skoleeier som ikke har lyktes med sin innsats, har “vetorett” mot etablering av private løsninger som tross alt kan representere en sårt tiltrengt redning for disse barna?

Lykkelige barn mener at de foreslåtte lovendringene i Privatskolelova som et minimum krever en grundig utredning ift. Grunnloven §104, Barnekonvensjonen Artikkel 3 samt Barnelovens §30 andre ledd. Videre må det utredes konsekvenser for barnets beste på kort og lang sikt.

Vi ser ikke hvordan lovendringen kan gjennomføres uten at det vil medføre brudd på disse lovene og forpliktelsene.

3.3.5 Mobbing i skolen og barns rett til utdanning

Som vi var inne på i situasjonsbeskrivelsene i kap.3.2, viser undersøkelser at elevers trivsel i skolen ikke er der vi håper på, se Tabell 2.1 . Andelen av elever som blir mobbet er altfor høyt og stabilt selv om forskning sier at antimobbearbeid kan virke dersom kunnskapen brukes riktig. De aller nyeste [tallene fra 2022](#) viser endatil en kraftig forverring. Vi lykkes altså ennå ikke. Mange elever får heller ikke den tilpasningen de trenger. Altfor mange barn kjeder seg og til og med gruer seg til å gå på skolen ([ref. faktaboksen](#) i kap.3.2 ovenfor). Vi vet at elever som utsettes for krenkelser og mobbing kan føre til angst, traumer og depresjon. Hjernen går i alarmberedskap og gir ikke gir ikke godt grunnlag for læring og utvikling når en utsettes for mobbing. Dette er ikke i samsvar med skolens oppdrag og plikter. *“Det er godt dokumentert i litteraturen at konsekvensen av å bli utsatt for mobbing er svært alvorlig, ikke bare med tanke på psykisk helse og trivsel, men også når det gjelder skolefaglige prestasjoner”*, ref. [Amundsen og Holtan Møller, \(2022\)](#).

Barn utvikler ufrivillig skolefravær allerede på barnetrinnet. Som vi også var inne på tidligere, har vi en lang vei å gå i den offentlige skolen for å ivareta elevmangfoldet. Det føres ikke statistikk på skolefravær i grunnskolen som kan si noe om utviklingen, men det virker å være en alminnelig forståelse at omfanget er økende.

[Grunnlovens § 109](#) gir alle barn rett til å ta imot grunnleggende opplæring:

“Alle har rett til utdanning. Born har rett til å ta imot grunnleggjande opplæring. Opplæringa skal utvikle evnene til kvart barn og ta omsyn til dei behova det har, og fremje respekt for demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

“Dei statlege styresmaktene skal sikre tilgjenge til vidaregåande opplæring og likt høve til høgare utdanning på grunnlag av kvalifikasjonar.”

Når Grunnloven gir alle barn rett til å ta imot grunnleggende opplæring, så plikter staten å legge til rette for at dette kan oppnås ved reelle skoletilbud.

FNs barnekomite anbefaler dessuten at Norge fortsetter innsatsen med å bekjempe mobbing. [Barnekonvensjonen Artikkel 28](#) stadfester barnets rett til utdanning på følgende måte:

- “1. Partene anerkjenner barnets rett til utdanning, og med sikte på å oppnå denne rett gradvis og på grunnlag av like muligheter skal de særlig:
 - a. gjøre grunnutdanningen obligatorisk og gratis tilgjengelig for alle,
 - b. oppmuntre utviklingen av forskjellige former for videregående opplæring, herunder allmennfaglig og yrkesfaglig opplæring, gjøre dem tilgjengelige og oppnåelige for ethvert barn, og treffe egnede tiltak som f.eks. innføring av gratis undervisning og tilbud om økonomisk støtte ved behov,
 - c. med alle egnede midler gjøre høyere utdanning tilgjengelig for alle på grunnlag av den enkeltes evner,

- d. *gjøre informasjon og veiledning om undervisning og fagopplæring tilgjengelig og oppnåelig for alle barn,*
- e. *treffe tiltak for å oppmuntre til regelmessig skolegang og for å redusere antallet av dem som ikke fullfører skolegangen.”*

Staten har derfor en aktiv plikt å forebygge frafall i grunnskolen (Artikkel 28-1e). FNs Barnekomite har påpekt viktighet at Norge iverksetter tiltak for å forebygge frafall hos enkelte utsatte grupper. Når elever som ellers ville kunne hatt både evner og interesse av å gjennomføre en bestemt type utdanning, herunder også høyere utdanning (Artikkel 28-1c) ikke kommer seg gjennom grunnskole og videregående skole, da har vi ikke ennå funnet “*alle egnede midler*” til å “*gjøre høyere utdanning tilgjengelig for alle på grunnlag av den enkeltes evner*”.

I tillegg viser Barnekonvensjonens artikkel 29-1a behovet for et barnesentrert elevsyn i formålet med utdannelsen, ref. f.eks. kapittel 3.3.3. Dette, så vel som hensynet til barnets beste, er bestemmelser som det offentlige ikke oppfyller for elever som blir mobbet, ikke føler seg som en del av fellesskapet, eller på andre måter ikke har det bra på skolen.

“En skole som tillater mobbing eller annen voldelig eller ekskluderende praksis, er ikke en skole som tilfredsstiller kravene i artikkel 29 nr. 1”, [ref. punkt 19](#) i FNs Barnekomite sin Generell kommentar Nr.1.

Hvis skolen er et så vanskelig sted å være, er det dessuten grunn til å rette blikket mot enda større konsekvenser: Disse elevene har jo reelt sett ikke tilgang til utdanning slik både Grunnlovens § 109 og Barnekonvensjonens Artikkel 28 forutsetter.

Foreningen Lykkelige barn opplever dessverre at evnerike barn er en utsatt elevgruppe når det gjelder mobbing og utenforskap. Barn som skiller seg ut er ofte sårbare. At barn med stort og ekstraordinært læringspotensial utgjør en særlig sårbar gruppe, støttes også av UNESCOs Salamancaerklæring av 1994, [ED-94/WS/18](#). Innledningsvis sier den følgende (vår utheving):

*“The guiding principle that informs this Framework is that schools should accommodate all children regardless of their physical, intellectual, social, emotional, linguistic or other conditions. **This should include disabled and gifted children,...**”*

Den påpeker således at evnerike elever bør ha status som en særskilt sårbar barnegruppe - som naturligvis de fleste mindretallsgrupper / minoritetsgrupper er utsatt for å være.

Norge har undertegnet denne erklæringen.

Regjeringen uttaler seg slik i [NOU 2009:18 Rett til læring](#) (vår utheving):

*“Også UNESCOs Salamanca-erklæring av 1994 («Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education») legger vekt på at **utdanningssystemene må ta hensyn til den store variasjonen i barnas egenskaper, forutsetninger og behov. Det betyr tilrettelegging for en inkluderende opplæring for alle i ordinære skoler, uavhengig av elevenes fysiske, intellektuelle, emosjonelle og språklige bakgrunn, og uavhengig av sosial, kulturell og etnisk bakgrunn.**”*

Det skjer mye gode tilpasninger av dyktige lærere i alle slags skoler, men som elev er du på ingen måte garantert at du treffer en slik lærer. Det er heller ikke sikkert eleven føler seg trygg og som en del av fellesskapet selv om opplæringsloven har kortet inn byråkratiet ved klager etter Opplæringslovens kap.9A. Vi i Lykkelige barn erfarer hvor stor forskjell skolebytte kan utgjøre dersom eleven ikke trives og utvikler ufrivillig skolefravær. En mulighet for andre skoleløsninger har vist seg å være nødvendig for å finne seg til rette eller komme ut av en mobbeofferrolle. Dette er løsninger som må være til stede av hensyn til barnets beste.

En naturlig konsekvens av mobbing er at eleven får tildelt en høyst ufrivillig rolle i klassemiljøet som ofte kan utvide seg til også å omfatte både trinnet og skolen. Vi vet at slike "dyproller" er vanskelig å komme ut av. Skolebytte representerer en grunnleggende endring i omgivelsene og kan være en reell utvei for at eleven skal få det bedre. Lykkelige barn mener at den offentlige skolen trenger å øke innsatsen for å få ned antallet elever som mobbes eller føler seg utenfor, men at man samtidig må innse at fullt miljøskifte kan være eneste løsning når situasjonen har låst seg. Privatskoler vil kunne gi en slik løsning. Det er ikke alle familier som har mulighet for å organisere hjemmeundervisning eller hyre inn private til å drive undervisning i hjemmet. Det kan være både økonomiske, praktiske og organisatoriske ressurser som mangler for å få til dette.

Lykkelige barn mener at vi trenger god tilgang til privatskoler som alternativ til offentlig skole. Selv om de to skoletypene tilsynelatende kan ha relativt like tilbud, så finnes det mange elever som vil kunne oppleve at skolene i praksis er helt forskjellige fordi privatskolen finner løsninger som fremmer helse, trivsel og læring. Lovforslaget legger opp til å redusere antall privatskoler. Dermed får foreldrene og eleven færre valgmuligheter. Dette innebærer i sin tur at Norge ikke oppfyller sine menneskerettslige forpliktelser etter Grunloven og Barnekonvensjonen for alle elever.

3.3.6 Ungdata og den varslede Stortingsmeldingen

Lykkelige barn har allerede levert [innspill til Ungdomsmeldingen](#) (oktober 2022). Resultatene fra Ungdata og fra Elevundersøkelsene er så alarmerende at det vi ser det som uforsvarlig å redusere elevenes tilgang til å søke seg over i privatskoler. Behovet for alternativer er i høyeste grad til stede. Det hjelper ikke for dagens elever hva som kan gjøres for å bedre offentlig skoletilbud i fremtiden.

3.3.7 Psykisk helse og sikkerhetsnett for elever som faller utenfor

Både situasjonsbeskrivelsene og drøftingene over beskriver alvorlige tilstander for mange elever i grunnskolen. Disse elevene er en del av dagens skole, og viser derfor en bekymringsfull skoleutvikling uavhengig av årsaksforhold. I søket etter løsninger, er det likevel fokuset på nettopp årsaksforholdene Lykkelige barn savner. Det er som om samfunnets svar på den individuelle elevens vantrivsel er: *Bli som oss, så vil det gå deg så mye bedre.* Og i neste omgang: *Sliter du, må vi se på hvordan du kan lære deg å bli mer robust.*

Så usannsynlig som det høres ut, er det faktisk elever som heller blir rådet til å tenke "grønne tanker" (å tenke positivt) i en situasjon der riktig medisin hadde vært å få slutt på mobbing og

utenforskap. Kanskje er det et utslag av maktesløshet fra skolens eller hjelpeapparatets side. Det gjør det ikke mindre aktuelt at Norge som nasjon sørger for å ha nødutganger på rede hånd. **Hvilken ansvarlig voksen kan for alvor tenke at et barn som har fått hånden klemt fast i døra, skal lære seg å tenke grønne tanker istedenfor å åpne døra så de kommer løs?**

Alle former for psykiske problemer hos barn og unge i skolen er selvfølgelig ikke knyttet til årsaksforhold i skolen. Likevel er det både en juridisk og en moralsk ansvarsbyrde nettopp skolen påtar seg i alle tilfeller der elev eller foreldre forteller om vantrivsel som skolen ikke tar på alvor. Vi har vært inne på eksempler flere ganger foran i både dette dokumentet og i tidligere [høringssvar](#) og [uttalelser](#). Vi lister derfor opp bare noen stikkord her:

- Mislykket tilpasning av ordinær undervisning (manglende læring og manglende mestringsfølelse)
- Ikke hensyntatt eller mislykket spesialundervisning (se Barneombudets rapport "[Uten mål og mening](#)", 2017)
- Dårlig relasjon til læreren (slik eleven oppfatter det)
- Dårlig skole- eller elevmiljø (smalt akseptansevindu for annerledeshet og mangfold)
- Tiltakene mot mobbing virker ikke (ref. [utdanningsnytt 25.sept.2022](#))

Juridisk sett handler dette om retten som er nedfelt i [Opplæringslovens kapittel 9a](#) (våre uthevinger/understrekninger):

Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Retten er individuell, subjektiv og ufravikelig. Vi kan også vise til både Grunnloven og Barnekonvensjonen og hensynet til barnets beste. Det står ikke her at barnets beste bare gjelder for de elevene som finner seg noenlunde til rette i det offentlige skoletilbudet.

Det er likevel som om ambisjonene om å oppfylle disse kravene blir senket jo lenger avstand det er fra den utsatte elevens opplærings-, tilretteleggings- og tryggingssbehov, og resten av klassen. Årsaken til dette er at den "u-gjennomsnittlige" eleven har en kostnad som det er vanlig å tenke at "gjennomsnittseleven" IKKE har. Siden gjennomsnittseleven blir møtt gjennom standarder satt opp med utgangspunkt i elevens alder, er det akkurat som om man glemmer at den undervisningen som blir gitt til disse, like mye går på bekostning av elever som trenger noe annet, som motsatt. Lykkelige barn er ikke glad for at elevers behov blir satt opp mot hverandre på denne måten, men når dette ser ut til å være en gjentakende argumentasjon i samfunnsdebatten, er det viktig å realitetsorientere faktagrunnlaget. Det stemmer at antallet elever i hver kategori er grundig skjevfordelt, men nesten hele klassen FÅR jo slik tilrettelagt undervisning og omsorg ved at de ER del av flertallet. Vi viser til videre til kap.3.3.9 om Økonomi.

Vi var inne på et viktig faktum allerede i 3.3.1 : Når eleven allerede er traumatisert, er det lett at oppgaven rett og slett allerede er blitt for vanskelig - for alle parter. Tillit er en skjør materie, og skolebarn har verken kontrollen eller tiden som skal til for å gjøre skolen til et trygt sted å være når tilliten er brutt og relasjonene ødelagt. Det er forskjell på symptomer som skyldes fobier (ofte behandlet med eksponeringsterapi) og symptomer som skyldes reelt skadelige hendelser eller situasjoner.

De fleste elevene trives på skolen og det går tilsynelatende bra med mange. Allikevel er det mange av våre medlemmer, og sannsynligvis også en rekke andre av de foreldrene som strever for å bli hørt i kampen for at barna deres ikke skal bli syk av å være på skolen, som får høre at det ikke er skolens oppgave å gi helsehjelp. Det er noe grunnleggende alvorlig galt fatt i dette gapet mellom kravet i Opplæringslovens kapittel 9A, som faktisk er en individuell rett for hver elev, og et slikt slag i ansiktet. Når eleven står der, et eller annet sted i skoleløpet, og man kan konstatere at skaden allerede er skjedd, da er barnets helse blitt en sak som skolen ønsker å overlate til helsevesenet. Lykkelige barn observerer således med bekymring hvordan mange tror alt skal bli så mye bedre bare vi får bygd opp skolehelsetjenestene. Kjernen i mange av disse sakene er at hjelpetilbudene fra skole, PPT, skolehelsetjeneste og BUP til enhver tid rett og slett er et år eller to for sent ute til å utgjøre noen forskjell. På papiret ser det selvfølgelig da ut som eleven får masse hjelp, selv om det likevel ikke nytter. Foreldre advarer, men blir ikke trodd eller hensyntatt, eller de blir oppfattet som overbeskyttende, overambisiøse, urealistiske, krevende. Også fagfolk kan ta feil, og slike tilfeller vil derfor finnes så lenge vi har noe som heter grunnskoleopplæring her i landet. Det er en grunn til at det finnes krav om nødutganger i hus og lokaler - det er en del av beredskapen vår. Mindre burde vi ikke tenke om barns skolehverdag.

På toppen av det hele er det nå innført et nytt kompetanseområde i skolen, som handler om nettopp psykisk helse. Det er prisverdig at det følger en respons av dalende psykisk helse blant barn og unge. At dette nå er blitt et fag i grunnskolen, og at mobbingen likevel fortsetter og barna selv gruer seg stadig mer, kan nok for noen av de barn og foreldrene som erfarer størst psykisk uheld, oppleves desto mer fremmedgjørende: Dette blir enda en "kompetanse" eller "ferdighet" som de ikke mestrer. Utdanningsdirektoratet forteller følgende om "overordnet del av det tverrfaglige temaet ["Folkehelse og livsmestring"](#) i skolen (vår utheving):

*"Folkehelse og livsmestring som tverrfagleg tema i skolen **skal gi elevane kompetanse som fremjar god psykisk og fysisk helse, og som gir høve til å ta ansvarlege livsval. I barne- og ungdomsåra er utvikling av eit positivt sjølvbilete og ein trygg identitet særleg avgjerande.***

*Eit samfunn som legg til rette for gode helseval hos den enkelte, har stor betydning for folkehelsa. **Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påverke faktorar som har betydning for meistring av eige liv. Temaet skal bidra til at elevane lærer å handtere medgang og motgang og personlege og praktiske utfordringar på ein best mogleg måte.***

*Aktuelle område innanfor temaet er fysisk og psykisk helse, levevanar, seksualitet og kjønn, rusmiddel, mediebruk, og forbruk og personleg økonomi. **Verdival** og betydninga av **mening i livet**, mellommenneskelege **relasjonar**, å **kunne setje grenser** og respektere andre sine, og å **kunne handtere tankar, kjensler og relasjonar høyrer òg heime under dette temaet.***

Vi ønsker å rette oppmerksomhet rundt ordlyden i denne beskrivelsen av målet med det tverrfaglige temaet. Skolen pålegges å gi elevene kompetanse, ikke bare for å ivareta deres psykiske og fysiske helse, men også å *fremme* disse. Så er da spørsmålet: I de tilfeller eleven ikke føler seg møtt og forstått i den offentlige skolen, mener vi det er et sunnhetstegn at eleven tar konsekvensen av dette og oppsøker private tilbud så sant et slikt tilbud finnes. Dette tenker vi er et godt eksempel på at eleven forstår og hensyntar "*faktorar som har betydning for meistring av eige liv*".

Lykkelige barn deler bekymringen fra samfunnsdebatten ved at slike private tilbud ikke er geografisk likt distribuert rundt omkring i landet. Det er heller ikke gitt at alle elever har foreldre med ressurser (menneskelige OG økonomiske) til å søke private løsninger. Det er altså ikke gitt at alle elever som kunne ha hatt nytte av en slik nødutgang, faktisk har reell tilgang til en slik løsning. Man kan hevde dette ikke gir rettferdighet. Det er også dette som gjør at Lykkelige barn er så levende opptatt av å øke kompetansen og kvaliteten nettopp i det offentlige tilbudet. Men det blir ikke mindre urettferdig av at tilgangen til nødutganger aktivt søkes nedbygd også i de tilfeller der det kunne gitt noen elever en etterlengtet og sårt tiltrengt ny start.

I ytterste konsekvens kommer de største kostnadspostene som følge av mangel på slike nødutganger, på et annet budsjett. Har Regjeringen planene klare for oppskalering av behandlingsapparatet for psykisk helse blant barn og unge i de kommunene og fylkeskommunene som ifølge dette lovforslaget skal få "vetorett" til å si nei til etablering eller endringer av privatskoler innenfor deres geografiske nedslagsfelt?

I sum har Lykkelige barn ingen forståelse for hvordan den løsningen som en privatskoleplass vil kunne representere for disse elevene - med tanke på barnets beste - kan oppfattes som en konkurranse mellom skoler og elever. Lykkelige barn mener privatskoler øker rommet for nødvendig ivaretagelse av elevmangfoldet og at et godt distribuert tilbud av privatskoler dermed utgjør en viktig investering for barnas ve og vel som er nødvendig for å sikre en bærekraftig fremtid.

3.3.8 Elevstemme

Det er viktig at departementet lytter til elevenes stemme, med spesiell fokus på de elevgruppene som er mindretall og særskilt sårbare og ikke minst de som har hatt erfaringer med et skolebytte, eller som har hatt eller fortsatt har vedvarende dårlig trivsel på skolen. Vi siterer igjen fra Barnekonvensjonen, denne gang [Artikkel 12](#):

- “1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.*
- 2. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.”*

For mange barn vil den mest naturlige responsen på så store livsendringer som et skolebytte vil utgjøre, være skepsis eller til og med frykt for det ukjente. De fleste har også et indre ønske om å lykkes der de er. For de elevene Lykkelige barn er mest bekymret for, altså de barna som er risikoutsatt fordi de skiller seg fra "gjennomsnittseleven", er det vår erfaring at saken ofte kan stille seg ganske annerledes. Disse barna føler de har gått veien til endes og mistet både håp og forventning om bedring der de er. Det minste vi voksne kan gjøre for dem, er å ta det på alvor når de uttrykker ønske om endring, på tross av hva dette kan innebære av praktiske komplikasjoner.

Vi ønsker til slutt å lytte øre til en 14-årig skoleelev som har uttrykt sin mening knyttet til forrige runde med lovendringer i privatskoleloven. Kronikken hans *“Ny privatskolelov er et stort skritt i feil retning”* er utgitt i [VG 12.05.2022](#). Eleven påpeker at mange elever som ikke trives i offentlige skolen vil få det vanskeligere fordi de ikke får muligheten til å få en god skolehverdag på en skole som passer deres behov. Vi tar med et sitat:

“Så lenge den offentlige skolen ikke klarer å løse disse problemene, er det viktig for elevene at det finnes et alternativ.

Selv om politikerne ønsker å styrke den offentlige skolen, er dette noe de har sagt lenge, og det er lite sannsynlig at det vil skje noe med det første. Det er her og nå det er et behov for de private skolene.

...

Hun [Tonje Brenna, vår anm.] mener altså at det er bedre at de som har det dårlig på offentlig skole skal tvinges til å bli, slik at de andre elevene skal lære hvilket mangfold vi har i Norge.

Det er helt forferdelig! Skal de som har det vanskelig få det enda vanskeligere for å stå på utstilling for de andre elevene?”

Lykkelige barn tenker at det denne eleven gir uttrykk for her, er en bemerkelsesverdig klar tilbakemelding hvordan enkeltelever kan føle de blir ofret på fellesskapets alter. Det er en høyst logisk slutning.

Vi kan for vår del gjerne føye til at det å tale til ‘fellesskapets’ beste forutsetter at alle faktisk er en del av dette fellesskapet. Er de ikke det, er det rett og slett ikke godt nok bare å tale fellesskapets beste. Skal alle med, så gjelder det faktisk 100% av elevmassen. Også de som er mobbet eller har blitt rammet av ufrivillig skolefravær, for å nevne noen av risikogruppene.

Landets lovgivende myndigheter har et særlig ansvar for å lytte til de elevene som blir berørt av lovforslaget. I likhet med varslet stortingsmelding føler Lykkelige barn seg ikke trygg på at det er gjort tilstrekkelig finmaskede vurderinger i forkant av lovforslaget, slik at erfaringene til disse elevene får noen som helst slags innflytelse på utkommet. Vi viser til [innspillet vårt til ungdomsmeldingen](#) i oktober 2022.

I Norge burde vi ha råd til å ta barnets beste på alvor - også de som skiller seg ut, og som derfor kan være mest sårbare elevene. Dette er ikke en flertallsavgjørelse, men en individuell vurdering.

3.3.9 Økonomi

La oss først presisere at Lykkelige barn forutsetter at det privatskoletilbudet vi argumenterer for i denne høringen, fortsatt skal være ikke-kommersielt. Vi vil også påpeke at privatskoler kan være et ekte supplement i situasjoner hvor problemløsningen har kommet seg inn i blindgater. Private skoler kan være en slik totalt annerledes løsning, også selv om foreldrene ikke oppsøker dem først og fremst på grunn av deres egenartede religiøse eller pedagogiske profil.

Argumentasjonsrekkene som Kunnskapsdepartementet benytter som begrunnelse for innskrenkning av etablering og drift av privatskoler i Norge er, slik vi forstår det, sterkt knyttet til ressurser: Dersom økende andeler elever søkes over til privatskoler, flyttes økonomiske ressurser vekk fra offentlig skole, og dette er ressurser som den offentlige skolen trenger for å løse utfordringene som beskrives blant annet gjennom faktaboksen og mobbestatistikken i kap. 3.2 på side 2.

Dette innebærer i praktisk forstand at dagens elever ikke har håp om å få det bedre på skolen på en stund, fordi vi ikke har råd til å implementere effektive løsninger.

Implisitt i en slik argumentasjonsrekke ligger det antakeligvis også en grunntanke om stordriftsfordeler. I prinsippet er det jo en viss pott per elev som eleven får med seg til for å dekke utgiftene til privatskoleplass dersom eleven flytter ut av den offentlige skolen. Målt per elev har den offentlige skolen altså ikke tapt noe. Budskapet i lovforslaget må altså være at hver elev som flyttes til privatskole er mer verd for den offentlige skolen enn den andelen som vedkommende elev tar med seg.

Dette er en premiss som Lykkelige barn har store problemer med å stille oss bak. Det er foreningens generelle inntrykk at privatskolene – nettopp fordi de representerer en siste vei ut for mange elever – har en overrepresentasjon av elever som har – iallfall i en periode – et tilleggsbehov sammenlignet med “gjennomsnittseleven”. Det er krevende å trygge en traumatisert elev som kanskje ikke lenger bare har behov for fravær av mobbing og mer treffsikker tilrettelegging faglig sett, men også tiltak for avstigmatisering, inkludering og trivsel.

I tillegg observerer vi at det ikke er skolens størrelse som avgjør om den gir et kvalitetsmessig godt skoletilbud eller ikke. Privatskoler etableres eksempelvis noen ganger i kommuner som er så små at kommunen legger ned driften på små plasser. Vi har også erfaring med at såkalte fådelte skoler ofte er flinkere til å gi tilrettelagt undervisning, fordi lærerne og skolen blir automatisk mer oppmerksom på den spredningen i faglig nivå som faktisk foreligger innenfor elevgruppen. Med dette følger også kortere vei til et mer differensiert opplæringstilbud.

Lykkelige barns medlemmer ønsker også å adressere en annen problemstilling: Våre medlemmer meldte om det vi kan kalle en “Mer å hente”-effekt etter utgivelsen av Jøsendalsutvalgets NOU 2016:14. Dette ga seg utslag i at flere henvendelser opplevde å bli tatt på alvor i forhold til deres barns behov for økt trivsel i skolehverdagen. Det meldes også stor effekt av hva slags mottakelse foreldre og barn får når de uttrykker sin bekymring til skolen.

Effekten av NOU 2016:14 har likevel avtatt, nå når det har gått over seks år siden rapportene ble lagt frem, og praktisk talt uten oppfølgende systemtiltak for å nå hvert klasserom. Lærerne selv ønsker seg kunnskap, [ref. doktorgradsstudie](#) av Astrid Lenvik – hvilket skulle bety at det er aller mest å hente i å gjøre endringer i grunnutdanningen av lærerne. Vi tenker at dette innebærer en implementasjonskostnad, ja, men ingen økt kostnad for utdanningsløpet som sådan.

Den som får følelsen av å bli sett og hørt, og problemstillinger tatt på alvor, får også en helt annen opplevelse av å bli ivaretatt enn de som blir avfeid og bortforklart. Det er en grunn til at det foreligger såpass dårlige trivselstall i elev- og Ungdataundersøkelser.

Det er Lykkelige barns inntrykk at forskjellen mellom de som ser og anerkjenner barnet og elevens individuelle behov, og de som ikke gjør det, nå øker igjen. Det er sørgelig og

urovekkende, ettersom det også mange ganger viser seg at bedring starter allerede med et nytt og mer positivt elevsyn. Dersom skolen opplever elever og foreldre først og fremst som krevende, er det ikke sikkert de er tilstrekkelig tilstede i situasjonen til å lete etter løsninger.

Vi tar med et eksempel, som demonstrerer hvordan økonomi IKKE var utslagsgivende for å løse det som først fremstod som en vanskelig sak. Dette eksempelet startet med et times foredrag som ga en aha-opplevelse som senere er blitt formidlet gjennom Språkløypers kompetansepakke for elever med stort læringspotensial. ([Lenke til videosnutten](#)).

Beskrivelsene i dette kapittelet gjelder spesifikt elever med stort og ekstraordinært læringspotensial, men vi føler oss ganske trygge på at andre sårbare grupper har lignende erfaringer.

Det er også sånn at Barnekonvensjonen setter visse føringer i forhold til ambisjonene vi legger til grunn. Selve konvensjonen sier følgende i [Artikkel 4](#):

*“Partene skal treffe **alle egnede lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak** for å gjennomføre de rettigheter som anerkjennes i denne konvensjon. **Når det gjelder økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter, skal partene treffe slike tiltak i størst mulig utstrekning innenfor de ressurser de har til rådighet, om nødvendig innenfor rammen av internasjonalt samarbeid.**”*

Hvis ikke Norge har råd til å ivareta alle barna i skolen, også selv om dette innebærer supplement via private skoler, hvilke nasjoner skal greie det da?

FNs barnekomite har konkretisert økonomiske hensyn på følgende måte i deres [Generell kommentar til barnekonvensjonens artikkel 29-1a](#), se Punkt 28:

*“Det å gjennomføre omfattende nasjonale handlingsplaner for bedre oppfølging av artikkel 29 nr. 1 krever menneskelige og finansielle ressurser, som i henhold til artikkel 4 skal være tilgjengelig i størst mulig utstrekning. **Komiteen mener derfor at begrensede ressurser ikke kan rettferdiggjøre at en part unnlater å gjennomføre tiltak, eller unnlater å gjennomføre de tiltak som er nødvendige.** I denne sammenheng, og i lys av de forpliktelser partene har til å fremme og oppmuntre til internasjonalt samarbeid, både i sin alminnelighet (artikkel 4 og artikkel 45 i konvensjonen) og når det gjelder utdanning (artikkel 28 nr. 3), ber komiteen innstendig de partene som bidrar til utviklings-samarbeidet om å sørge for at deres programmer er lagt opp slik at de fullt ut tar hensyn til prinsippene i artikkel 29 nr. 1., se og 3.4.8.”*

En annen viktig synsvinkel for spørsmålet om økonomi, er merkostnadene av å la være. Hvis vi reduserer tilgangen til privatskoler, må vi også forvente at det blir flere elever og foreldre som står tilbake med skolefravall og psykisk uhelse som resultat. Både økonomiske og menneskelige ressurser går tapt. Samfunnsmessig tap ved at en nittenåring står utenfor arbeidslivet frem til fylte 62 år er blitt beregnet til 15,9 millioner kroner, [ref.analyse bestilt av Arbeids- og sosialdepartementet i 2021](#).

Dette er kostnader som riktignok ikke belaster skolebudsjettene for kommuner og fylkeskommuner, altså eierne av de offentlige skoletilbudene rundt om i landet. Men de samme

kommunene vil bli nødt til å betjene disse tilfellene gjennom trygdesystem og helsevesen. Det er grunn til å spørre om det er gjort fullverdige kostnadsberegninger av konsekvensene ved lovforslaget. Foreldre som opplever at barnet deres vantrives så til de grader at de utvikler ufrivillig skolefravær og psykisk uhelse, står i en ytterst vanskelig situasjon. Hvilke andre alternativer finnes der ute, hvis barnet allerede er traumatisert og løpet er kjørt? Er det laget planer for oppskalering av behandlingsapparatet for psykisk helse blant barn og unge i de kommunene som ifølge dette lovforslaget skal få "vetorett" til å si nei?

Det er ikke bortfallet av privatskoleelever som begrenser handlefriheten til den offentlige skolen. Og økonomi skal ikke kunne brukes som argument for hvorfor skolen ikke klarer å gi barna en skolehverdag i tråd med loven og våre internasjonale forpliktelser.

4 Konklusjon

Lykkelige barn ber om at Kunnskapsdepartementet hensyntar følgende konklusjoner:

1. Loven kan ikke gripe inn i personers og organisasjoners frihet til å opprette og lede utdanningsinstitusjoner, så lenge disse institusjonene overholder Barnekonvensjonens artikkel 29-1, og at den undervisningen som blir gitt er i samsvar med de minimumskrav Norge har fastsatt.

Vi legger til grunn at lokaldemokratiet ikke har anledning til å endre innholdet i selve undervisningen, og derfor at det ikke er grunnlag for at norske kommuner skal kunne stoppe etableringen av eller endringer i eksisterende privatskoler.

Å vedta lovendringer som foreslått i høringsnotatet er således ikke i samsvar med [Barnekonvensjonens Artikkel 29-2](#), og derfor i strid med [Menneskerettsloven § 2](#). Den foreslåtte lovendringen vil også innebære en konflikt med Privatskolelovens formål i [§1-1](#).

Vi viser også til hensynet til barnets beste, ref. [Grunnlovens § 104](#), annet ledd, [Barnekonvensjonens Artikkel 3](#) første og andre ledd, samt [Barneloven §30 andre ledd](#).

Videre viser vi til [Grunnlovens § 109](#) og [Barnekonvensjonens artikkel 28](#) de tilfeller der barnet er så forstyrret av vantrivsel at de ikke greier å bruke ressursene sine på læring, eller rett og slett ikke klarer å gå på skolen.

2. Punkt 1 leder til den forståelse at Regjeringen må reversere lovendringen i Privatskoleloven som trådte i kraft i juni 2022.

Vi ser ikke at det er grunnlag for den norske stat å begrense personers og organisasjoners frihet til å godkjenne skoler verken på grunnlag av videregående opplæring i yrkesfaglige utdanningsprogram, eller skoler med særskilt profil, så lenge denne profilen og opplæringstilbudet ellers møter de faglige og organisatoriske kravene som gjelder. Ref. [Barnekonvensjonens Artikkel 29-2](#).

I tillegg har vi følgende prinsipielle innvendinger til lovforslaget:

3. Vi finner ikke holdepunkter for at det er riktig å gi mindre statsstøtte til elever i privatskoler ut over det som allerede er bygd inn i dagens lovverk, og derfor at statsstøtteandelen bør beholdes på dagens nivå.
4. Vi ser ikke at det er foretatt tilstrekkelig utredning av spørsmålet om skolepenger. Kunnskapsdepartementets forslag innebærer en detaljert spesifisering av hva som skal være lov å kreve av skolepenger for de skoler som er godkjent etter privatskolelova kap. 6A. Vi finner det naturlig at et slikt spørsmål konsekvensutredes før man eventuelt gjør såpass inngripende endringer i dagens lovverk.